

15. Hamilton A. Full Vindication Of The Measures Of Congress / Hamilton A. Revolutionary writings of Alexander Hamilton / Alexander Hamilton. – Indianapolis : Liberty Fund, 2008 – P. 1-39.
16. Hamilton A. The Farmer Refuted / Hamilton A. Revolutionary writings of Alexander Hamilton / Alexander Hamilton. – Indianapolis : Liberty Fund, 2008 – P. 41-139.
17. Hunt I. The political family: or, A discourse pointing out the reciprocal advantages which flow from an uninterrupted union between Great Britain and her American colonies / Isaac Hunt. – Philadelphia : James Humphreys, 1775. – 32 p.
18. Hunt M. H. The American Ascendancy : How the United States Gained and Wielded Global Dominance / Michael H. Hunt. – Chapel Hill : University of North Carolina Press, 2007. – 416 p.
19. Jay J. Address to the People of Great Britain / John Jay. – The Correspondence and Public Papers of John Jay: in 4 vols. / Henry P. Johnston – New York, London : G. P. Putnam's Sons, 1890-93. – Vol. 1 : 1763-1781. – P. 17-31.
20. Lafeber W. The American Age : United States Foreign Policy at Home and Abroad / Walter Lafeber. – New York : W. W. Norton. 1994 – 864 p.
21. Leopold R. W. The Growth of American Foreign Policy : A History / Richard W. Leopold. – New York : Alfred A. Knopf, 1962. – 908 p.
22. Massachusetts, or, A series of letters, containing a faithful state of many important and striking facts, which laid the foundation of the present troubles in the province of the Massachusetts-Bay : interspersed with animadversions and reflections, originally addressed to the people of that province, and worthy the consideration of the true patriots of this country / Leonard, Daniel. – Boston : J. Mathews, 1776. – 188 p.
23. Novanglus / The Works of John Adams, Second President of the United States: with a Life of the Author, Notes and Illustrations: in 10 vols. / Ed. by Charles Francis Adams. – Boston : Little, Brown and Co., 1850-1856. – Vol. 4 : Life of John Adams. – P. 11-177.

Кульчицька О.В.

УДК 94(477)+ 327(091)(477)

ВСТУП УРСР ДО ООН ЯК ДОЛЕНОСНЕ РІШЕННЯ ЯЛТИНСЬКОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

***Анотація.** На підставі архівних матеріалів та історичної літератури в статті було показано, що Ялтинська (Кримська) конференція, була покликана врегулювати проблеми післявоєнної Європи. Підкреслено, що одним з основних питань було питання про створення Організації Об'єднаних Націй. Також зроблено акцент на різних точках зору, висловлених учасниками конференції з приводу актуальних проблем. Водночас продемонстровано вміння досягати згоди за столом переговорів і показана можливість пошуку взаєморозуміння та вміння йти на компроміс заради миру. Слід визначити, що В. Молотов та А. Іден голосували за передачу на наступній становчій конференції Об'єднаних Націй запрошення для Української та Білоруської РСР.*

В публікації підкреслено, що Ялтинська (Кримська) конференція 1945 р. мала не тільки важливе геополітичне значення, а й важливу роль для України, оскільки саме на ній була визначена дата скликання держав-засновниць ООН в Сан-Франциско, а також прозвучало запрошення для України та Білорусі на цю конференцію.

Ключові слова: Ялтинська конференція, Й. Сталін, Ф. Рузвельт, У. Черчилль, УРСР, ООН

***Аннотация.** На основе архивных материалов и исторической литературы в статье было показано, что Ялтинская (Крымская) конференция была призвана урегулировать проблемы послевоенной Европы. Подчеркнуто, что одним из основных вопросов был вопрос о создании Организации Объединенных Наций. Также сделан акцент на том, что участники конференции выразили различные мнения по актуальным проблемам. В то же время продемонстрировано умение достигать согласия за столом переговоров, и показана возможность поиска взаимопонимания и умение идти на компромисс во имя мира. Отмечено, что В. Молотов и А. Иден голосовали за передачу на следующей установочной конференции Объединенных Наций приглашения для Украинской и Белорусской ССР. Кроме того, И. Сталину, У. Черчиллю и Ф. Рузвельту также удалось достичь согласия по этому вопросу.*

В публикации подчеркивается, что Ялтинская (Крымская) конференция 1945 г. имела не только важное геополитическое значение, но и решающую роль для Украины, поскольку именно на этой конференции была определена дата созыва государств-основателей ООН в Сан-Франциско, а также прозвучало приглашение Украины и Беларуси на эту конференцию.

Ключевые слова: Ялтинская конференция, И. Сталин, Ф. Рузвельт, У. Черчилль, УССР, ООН

***Summary.** On the basis of archival materials and historical literature in the article has been shown the fact that Yalta conference -1945 was called to settle out European post-war problems which appeared after the ending of the World War II. It is underlined, that one of the main questions there was arisen a question about the creation of the United Nations Organization. Also was made an accent that participants of the conference expressed their different opinion concerning the actual problems involved into the conference. At the same time the participants demonstrated their skills to achieve the consent at the table of negotiations and showed an opportunity to search mutual understanding and to concede by going to the compromise in the name of the peace.*

It is necessary to emphasis, that V. Molotov and A. Iden voted for transfer at the following adjusting conference of the United Nations of the invitation for Ukrainian and Byelorussian Soviet Socialist Republics. Besides, the heads of three governments Josef Stalin, W. Churchill and F. Ruzvelt were succeeded to achieve the consent on this question. The article points out an idea that Stalin didn't reflect much about interests of Ukraine but about additional voices in the United Nations Organization and he also aspired to avoid the fact that Union republics would achieve their membership in the Incorporated Nations independently, contrary to the USSR.

Besides in the publication is underlined that Yalta conference of 1945 had not only its important geopolitic value but also its role was decisive for Ukraine. Because it was exactly the conference where it was determined the date of convocation of the states that were founders of the United Nations Organization in San Francisco and was sounded the invitation of Ukraine and Byelorussia to this conference as well.

Keywords: *Yalta conference, Joseph Stalin, Franklin Ruswelt, Winston Cherrhill, Ukrainian Soviet Socialist Republic, United Nations Organization.*

Безсумнівно, що результати та наслідки будь-яких конференцій залишають по собі важливий слід в історії і позначаються на долях країн. Важливе значення як для світової спільноти, так і для України мала Ялтинська (Кримська) конференція, яка проходила з 4 по 11 лютого 1945 р. в Лівадійському палаці в Ялті. Саме там лідери антигітлерівської коаліції – Й. Сталін, Ф. Рузвельт та У. Черчилль домовились не тільки про нове світовлаштування, а й довели, що політика компромісу може сприяти збереженню справи миру.

В контексті аналізу рішень Ялтинської (Кримської) конференції особливо важливого значення набула ідея започаткування Організації Об'єднаних Націй, яка й донині виступає гарантом миру та безпеки у світі та використовує впливові важелі на світові держави, що входять до її складу з метою запобігання агресії та розв'язання війни. Окремі її рішення мали, передусім, вирішальне значення для України. Адже саме в ялтинських документах з'явилась дата 25 квітня 1945 р. як день майбутньої конференції в Сан-Франциско, де серед представників 50 світових держав була і радянська Україна.

Слід наголосити, що дана проблема не розглядалася детально за часів СРСР у зв'язку з ідеологічними міркуваннями. Радянські дослідники лише констатували факт того, що представники радянського уряду під час Ялтинської (Кримської) конференції в лютому 1945 р. порушили питання про участь союзних республік у створенні Організації Об'єднаних Націй [2, с. 38].

Серед сучасних дослідників зустрічаються різні оцінки щодо Ялтинської(Кримської) конференції. Так, наприклад, С.Віднянський зауважив, що Кримська конференція відіграла непересічну, а водночас і досить неоднозначну роль у підведенні підсумків Другої світової війни та подальшому розвитку країн світу. Серед глобальних уроків конференції та уроків для України, виділених науковцем не підлягають спростуванню, а заслуговують на увагу ті, що “по – перше, в Ялті народилася ООН, завданням якої до сьогодні залишається спільна співпраця всіх держав - членів ООН заради справедливого майбутнього всього людства. По-друге – саме на цій конференції було досягнуто єдності стосовно права вето постійних членів Ради Безпеки ООН.” [3, с. 35]. Це право в подальшому хоча й блокувало прийняття окремих рішень, однак засвідчувало демократичні принципи у міжнародних відносинах та демонструвало відверту позицію держав-постійних членів Ради Безпеки щодо актуальних проблем світової спільноти, та сприяло стримуванню військових конфліктів.

Інший сучасний науковець А.Кудряченко, аналізуючи зустріч Великої трійки виділив два блоки питань, які розглядалися в лютневі дні 1945 р. До першого він відніс узгодження воєнно-політичних рішень стосовно держав, агресорів: нацистської Німеччини, фашистської Італії та мілітаристської Японії, а до другого – обговорення й відповідні рішення щодо наступного нового облаштування світу та механізму запобігання агресії та зміцнення миру у майбутньому [6, с. 55]. В контексті аналізу другого блоку рішень Ялтинської конференції підкреслив особливе значення створення ООН, як ефективної організації в розв'язанні міждержавних проблем.

Отже, існуюча історична література переконує у тому, що в наукових колах приділялась увага різним питанням, що розглядалися на Ялтинській (Кримській) конференції, однак вказані дослідники не заглиблювалися в деталі переговорних процесів. Тому й рішення щодо вступу України до складу ООН залишилися поза увагою науковців.

Виходячи із зазначеної вище ситуації автором статті було поставлено за мету показати, що в результаті домовленостей представників Великої трійки вирішувалося питання про вступ УРСР до ООН, та окреслено завдання: з'ясувати обставини прийняття такого рішення та позиції союзників з даного приводу.

Слід врахувати ту обставину, що Ялтинська (Кримська) конференція проходила між лідерами трьох великих держав в умовах ще незавершеної Другої світової війни, результат якої вже був очевидним. Оскільки в її проведенні були зацікавлені всі три сторони, то з метою недопущення її зриву потрібно було дотримуватися певної конспірації. Тому їй дали кодову назву “Аргонавт”, а дещо пізніше - “Магнетто” [1, с. 489-528].

Наголосимо, що відкрито питання щодо вступу Української Республіки до ООН не стояло. Воно стало продовженням домовленостей в Думбартон-Оксі і обговорювалося на Ялтинській конференції в лютому 1945 р. на найвищому рівні главами трьох держав Й. Сталіним, Ф. Рузвельтом та У. Черчиллем. Ця конференція була покликана передусім врегулювати післявоєнні проблеми Європи, що поставали внаслідок закінчення війни. Однак найголовнішою темою конференції залишилося створення Об'єднаних Націй, як постійної організації забезпечення миру.

Рузвельт заявив ще у Вашингтоні, що у разі поновлення вимог СРСР про членство в ООН радянських республік, він наполягатиме на членстві в ООН всіх 48 штатів США. Позиція англійців також була скоріше негативною, але на попередній зустрічі на Мальті англійці домовилися з американцями, що з тактичних міркувань проти радянських вимог першими виступлять США. Та всупереч сумнівам своєї делегації ніхто інший, як Ф.Рузвельт, запропонував піти на поступки Й.Сталіну і в Ялті, і в Сан-Франциско на установчій конференції Об'єднаних Націй. Таке рішення пояснювалося тим, що Ф.Рузвельт був зацікавлений у результативності конференції і, насамперед, вирішенні польського питання, участі СРСР у війні на Тихому

Океані та створенні Організації Об'єднаних Націй. Важливість останнього питання засвідчують документи конференції.

Так, в комюніке цієї ж конференції зазначалося наступне: “Ми вирішили найближчим часом установити з нашими союзниками загальну міжнародну організацію для підтримки миру та безпеки. Ми вважаємо, що це суттєво як для попередження агресії, так і для встановлення політичних, економічних та соціальних причин війни шляхом тісної та постійної співпраці усіх миролюбивих народів” [5].

На засіданні конференції, що відбулося 6 лютого 1945 р., де мова йшла про створення світової організації з контролюючими функціями, Ф.Рузвельт прямо заявив, що для нього це головне питання. Без створення такої організації він відмовляється конструктивно обговорювати всі питання мирного облаштування [7, с. 493].

На цьому ж зібранні від імені американської делегації держсекретар Е. Стеттініус запропонував присутнім американський варіант дії головного органу майбутньої організації – Ради Безпеки. Однак остаточно він не був прийнятий радянською делегацією. Й. Сталін послався на свою зайнятість і обіцяв ще повернутися до цього питання [10, с. 107].

Проблема вступу до ООН радянських республік піднімалася на засіданні 7 лютого 1945 р. Ф. Рузвельт зауважив, що це питання потребує додаткового вивчення. З його точки зору воно тісно пов'язувалося з іншим питанням, чи будуть великі держави мати в міжнародній організації більше одного голосу, оскільки у такому випадку буде порушуватися правило, що кожен член організації повинен мати тільки один голос. Тому питання про засновників міжнародної організації та дату її першої конференції було доручено розглянути міністрам іноземних справ Великої трійки і доповісти про результат перемовин головам держав. З такою позицією погодилися Й.Сталін і У.Черчілль. Хоча у останнього, як засвідчує стенографічний запис конференції, вона була дещо непевною [10, с. 148].

В Ялті 7 лютого 1945 р. на четвертому пленарному засіданні народний комісар іноземних справ СРСР В.Молотов порушив питання про членство в ООН радянських республік. У своєму вступному слові він вказав на зміни в радянській Конституції від 1 лютого 1944 р., згідно з якими радянські республіки могли встановлювати закордонні зв'язки. В. Молотов все ж не зажадав членства в ООН усіх радянських республік, а обмежився лише Україною, Білоруссю та Литвою.

Знаючи про загальні настрої на конференції, радянський міністр не став загострювати ситуацію, а членство трьох республік в ООН мотивував тим, що вони займають провідне становище в Радянському Союзі, як у внутрішній, так і в зовнішній політиці, та понесли найбільші втрати під час війни, були першими територіями, на які вдерлися німці, а отже заслуговують на те, щоб на цей факт зважали. Навів порівняння з британськими домініонами, наголосивши, що якщо передбачається їх членство, то на аналогічній підставі представники СРСР також можуть розраховувати на додаткові голоси [8, арк. 3]. Наприкінці свого виступу В.Молотов заявив, що СРСР погодиться на пропозицію США про практику голосування в Раді Безпеки. Ця заява виявилась такою несподіванкою, що вплинула на поступливість західних держав у питанні про членство радянських республік. Згода СРСР в питанні про голосування в Раді Безпеки була сприйнята західними державами як поступка з боку Радянського Союзу і крок до створення організації миру. Тому недоцільно було ставити під загрозу готовність Радянської держави до спільної роботи в цій організації запереченнями проти їхніх вимог про додаткові голоси.

Слід підкреслити, що міністрам іноземних справ вдалося досягти спільного рішення стосовно піднятого питання. В.Молотов та А.Іден голосували за передачу на наступній установчій конференції Об'єднаних Націй запрошення на конференцію, як членів - засновників Української та Білоруської республік [9, арк. 10].

8 лютого 1945 р. на засіданні голів урядів, Ф. Рузвельт запропонував міністру іноземних справ Великобританії А. Ідену доповісти про результати домовленостей. З його промови стало зрозуміло що було прийнято рішення рекомендувати проведення конференції 25 квітня 1945 р. в США. Конференція повинна була встановити список членів-засновників міжнародної організації. При цьому зазначалося, що делегати Великобританії та Сполучених Штатів підтримають СРСР у тому, щоб у числі початкових членів Об'єднаних Націй були дві радянські республіки.

В ході обговорення питання пролунала пропозиція запросити на майбутню установчу конференцію, держави, які підписали Декларацію Об'єднаних Націй до 1 березня. Тому Й.Сталін з'ясував, чи не завадить запрошенню України та Білорусі той факт, що вони не підпишуть таку Декларацію до 1 березня. Отримавши позитивну відповідь, Й.Сталін наполіг на тому, щоби до тексту рішень міністрів іноземних справ були вставлені назви республік – Україна та Білорусь [10, с. 150].

Згодом по даному питанню відбулася розмова між Й. Сталіним та Ф.Рузвельтом, продовжувалося листування Ф.Рузвельта зі Й.Сталіним та У.Черчилем та врешті-решт було досягнуто джентельменської угоди.

В таємному протоколі наради міністрів закордонних справ від 12 лютого 1945 р. говорилося, що Великобританія і США підтримають на наступній установчій конференції пропозицію про допущення в ООН з правами членів-засновників 2-х радянських республік: а саме Української РСР та Білоруської РСР [8, арк. 12].

Відповідь на питання, чому для Й.Сталіна було важливим включення до ООН України дають архівні матеріали та історичні дослідження.

Так, в приватній розмові з Ф.Рузвельтом 7 лютого він скаржився на складну обстановку в Україні, де значного розмаху набув національний рух. Допуск України до ООН, зі слів Й.Сталіна, потрібен був йому для “збереження єдності СРСР”[4, с. 16]. З цією метою, у 1944 р. в УРСР, як і в інших союзних республіках

були створені наркомати оборони та іноземних справ, що давало можливість розглядати Українську республіку, як суб'єкт міжнародного права.

В свою чергу наявність цієї проблеми засвідчує її обговорення між президентом США і його держсекретарем. Ф.Рузвельт розповідав Е.Стетгінусу про те, що Й.Сталін у розмові з ним вказував на своє важке і "непевне" становище в Україні. Висловлювалося припущення, що з одного боку Й. Сталіну потрібна була зміна Конституції від 1.02.1944 р., для того, щоб піти на зустріч прагненням України через формальне надання їй більших прав, а з іншого - Й. Сталін прагнув уникнути того, щоб згадані республіки самі добивалися свого членства в ООН, всупереч СРСР [8, арк. 16].

Безумовно у Ялті Й.Сталін розмірковував не про інтереси України, а про необхідність отримати додаткову кількість голосів в майбутній ООН та про вирішення багатьох складних внутрішньополітичних проблем. Водночас Й.Сталін суворо відслідковував, щоби прийняті кроки не виходили за межі ним же встановлених рамок і ніяк не зашкодили союзній державі [9].

Отже результати ялтинських домовленостей засвідчили конструктивний діалог перших осіб трьох великих держав. На думку В.М. Бережкова, при різниці позиції по тим чи іншим питанням, всі 3 лідери сходилися в одному – у тому, що єдність великих держав - учасниць антигітлерівської коаліції має вирішальне значення для підтримання миру на землі. Так, У.Черчіль визнав, що питання про те, чи буде мир побудований на міцних засадах, залежатиме від дружби і співпраці трьох великих держав. Рузвельт нагадав, що в Тегерані "три держави заявили про свою готовність прийняти на себе відповідальність по створенню такого миру, який отримає підтримку народів усього світу". Сталін заявив, що "сама важлива умова для збереження тривалого миру – це єдність трьох держав" [1, с. 512].

Таким чином, ялтинські рішення 1945 р. мали не тільки важливе геополітичне значення, а й доленсне значення для України, оскільки на цій конференції було прийнято рішення про її участь, як члена-засновника ООН, що дозволило Україні нехай, навіть, і в специфічних умовах, але заявляти про себе на міжнародних форумах і долучатися до розв'язання нагальних світових проблем.

Джерела та література:

1. Бережков В. М. Страницы дипломатической истории / Валентин Михайлович Бережков – М. : Международные отношения, 1987. – 616 с.
2. Василенко В., Лукашук І. Українська РСР у сучасних міжнародних відносинах (правові аспекти) / В. Василенко, І. Лукашук. – К. : Вид-во "Політичної літератури України", 1974. – 178 с.
3. Віднянський С. Ялта – 1945 : погляд на Кримську конференцію / Степан Віднянський // Пам'ять століть. – 2005. – №5. – С.31–38.
4. Голуб В. Україна в Об'єднаних Націях. / Всеволод Голуб. – Мюнхен. : Вид-во "Сучасна Україна", 1953. – 82 с.
5. Коммюнике о Крымской конференции. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.hist.msu.ru/ER/Text/War_Conf/krim17.htm
6. Кудряченко А. Ялтинська конференція: погляд через десятиліття / Андрій Кудряченко // Пам'ять століть. – 2005. – №5. – С.53-65.
7. Уткин А. И. Дипломатия Франклина Рузвельта / Анатолий Иванович Уткин. – Свердловск. : Изд-во Уральского университета, 1990. – 544 с.
8. Центральний Державний Архів Громадських Об'єднань. – (далі - ЦДАГО). – Ф.1. – Оп. 25. – Спр.432.
9. Шевченко В. Ялта-45 : спори, загадки, колізії / Владимир Шевченко // День. – 2005. – 8 апреля.
10. Ялта-45 : Начертание нового мира / Отв. ред. Н. А. Нарочницкая. – М. : Вече, 2010. – 288 с.

Разумихина Н.Н.

УДК 94 (560) "1919/1922"

ГРЕКО - ТУРЕЦКАЯ ВОЙНА 1919 – 1922 ГГ. (ВОЕННЫЙ АСПЕКТ)

Аннотація. Данная статья описывает события греко-турецкого противостояния в период с 1919 по 1922 годы, вызванного поражением в Первой мировой войне и подписанием Мудросского перемирия. Более детально рассмотрен военный аспект конфликта, численность и оснащение армий, ход военных действий на Анатолийском полуострове. Описаны Сакарійская битва, битва при Иненю и победоносное турецкое наступление августа 1922 года, которое стало причиной окончания военных действий и привело к аннулированию условий Севрского договора и подписанию соглашений на Муданийской и Лозаннской конференциях, которые способствовали дальнейшему установлению республиканского строя.

Ключевые слова: греко-турецкая война, Мустафа Кемаль Ататюрк, Турция, Мудросское перемирие, Сакарійская битва, битва при Иненю

Аномація. Дана стаття описує події греко-турецького протистояння в період з 1919 по 1922 роки, викликаного поразкою у Першій світовій війні і підписанням Мудросського перемир'я. Більш детально розглянуто військовий аспект конфлікту, чисельність і оснащення армій, хід військових дій на Анатолійському півострові. Описані Сакарійська битва, битва при Інєню і переможний турецький наступ серпня 1922, який став причиною закінчення військових дій і призвел до анулювання умов Севрського договору і підписання угод на Муданійській і Лозаннській конференціях, які сприяли подальшому встановленню республіканського ладу.